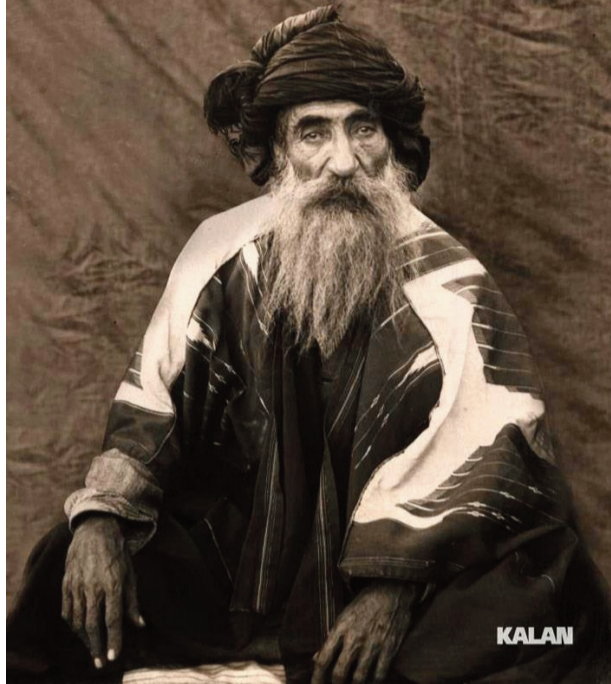

Seyîd Rıza M. Kemalî de ame têlewe?

Xeberanê rojnameyê tirkan Yeni Şafakî gore belgeyê neweyî ameyê dîyene ke Mustafa Kemal dardekerdiş ra ver Seyîd Rizayî de ameyo têlewe.

Teşkilatê Îstixbaratî yê Milî (MAH) ke wextê xoverodayîşê Dêrsimî de fealîyet de bî, ci ra yew rapor ameyo dîyene ke tede delîlê nê pêserameyîşî estê. Rapor de yeno vatene ke Ataturk şewa 15ê teşrîna peyêne de Seyîd Rizayî de ameyo têlewe.

.Goreyê nê raporî Seyîd Rizayî teklîfê afwaştîşê Ataturkî qebûl nêkerdo û ci ra vato “Mi hîleyê şima fehm nêkerdî, pê nêşikîya, no sebeb ra ez seba têleweameyîş ameya. Ez şona merdene. No mi rê bi derd, la mi şima ver vilê xo çewt nêkerd, no kî şima rê bibo derd.” → 3

Grûba Xebate ya Vateyî Sêwregi de Kom Bîye

Grûba Xebate ya Vateyî kombîyayîşê xo yê 27. Sêwregi de bi meymandarîya Komela Zîwanê Kurdî KOZIKî ya viraşt. Kombîyayîş, mabênê 6-9 nîsane de ame kerdene.

Sêwregi hetê zîwanî ra merke-zêndo muhîm o. Grûba Xebata ya Vateyî qandê standardkerdena zîwanî şeş mangan ra finê kombîyayîşê xo virazena. Grûbe zafane kombîyayîşanê xo, heremê ke tede zazakî qisey bena, ê cayan de kena. Heta ewro Sêwregi de kombîyayîş nêvirazîyabi. Qandê ney zî no kombîyayîş zaf muhîm û hewce bi.

Nê rojan de hetê Komela Zîwanê Kurdî KOZIKî ya di şewê taybetî virazîyayî. Yew şewe, şewa şîran û yew zî panel bi. Şewa hewtê nîsane de bi pêşkêşkarîya Bîlal Gelenerî şewa şîran virazîya. Îhsan Espar, Bedrîye Topaç, Fexrî Ergun û Îlyas Gîzlî-golî şîrê xo wendî. Şarê ma yê Sêwregi zaf eleqedar bî û zaf keyf girewt.

Şewa heştê nîsane de zî bi moderatorîya Sefer Bakçî de panelê “Sêwregi de averşîyayîşê lehçeya zazakî” virazîya. Panelîstî nuşt-xandê ma ra Haydar Diljen û wendekarê Unîversîteya Artuklu Serkan Naryapragi bî. Nê panelî rê zî şarê Sêwregi zaf beşdar bî û derheqê zazakî de melumatî girewtî.

Ma nê di şewan de dî ke şarê ma zîwandê xo rê, lehçeya xo rê zaf qîymet dano û şarê ma wazeno ke timûtim nê xebatan dewam bikerê.

Laleyê Deştê Xiraba

Aydin BATUR

Dewê Xiraba vîst km dûrî rojhelatê Çewlîgî de, koyê ke verba sûka Çewlîgî de yê, doşê ê koyan de ya. Xiraba gîredayeyê merkezê Çewlîgî ya. Vernîyê dewe de Deştê Xiraba, yew kiştê dewe de zî Çemê Miradî esto. O koyo ko Xiraba paştê xo şanaya ci, nameyî ê koyî Koyê Hesarî yo û serê ê koyî de wareyî xirabayican esto. Wareyî Koyê Hesarî ra eysayîşê Çewlîgî panoramîk o; uca ra her cayê Çewlîgî eyseno. Xiraba dewêka zaf kahan a, rewna uca de ciwayîş estbîyo. Deştê Xiraba deştêka bereketin a, şarê Xiraba îdareyê xo bi zî-raet û weykerdişî heywanan keno.

Yew mezrayê Xiraba esta, nameyê xo Îbrayîman a. Wexto ke dewlete nameyê dewanê kurdan bedelna, nameyê Xiraba û Îbrayîman zî “Gözeler Köyü” na pa. Îbrayîman hetê etnikî û îtîqadî ra zaf dewlemend a. Uca de hem zazayê sunnî hem zazayî elewî hem kurmancan ra eşîrê bertîjan hem zî tirkî estê. Serranê 1930 û 1940an de dewlete dewanê Baybûrtî ra, Trabzon ra, qezayê Artvînî Yûsûfelî ra û teberê Tirkîya Balqanan ra vîst û panc-hîris keyeyê tirkan ardê deştê Xiraba de arazî dayo înan. Zafê keyeyê tirkan hetanî serranê 1990an Îbrayîman de bî. Bajê tayînan bar kerd şî merkezê Çewlîgî, hîna zaf zî şî rojawanê Tirkîya. Nika Îbrayîman de çend keyeyî estî.

Gama ke beno wusar, sey her cayê welatê ma, Deştê Xiraba de zî tebîet xo xemilneno û her cins çiçegî benê zergûn. Mîyanê na zergûnîye de yew çiçege esta ke zaf xususî ya, her ca de canêbena. Na çiçega taybete famîlyayê zambaqan ra yew cinsê lale ya û latînkî bi nameyê “tulipa” yena zanayîş.

Vanê kam yew çiçege umrê xo kilm o û lez pulusyena çiçega tewr rinde a ya. Seke na qise samedî nê lalayan vajîyaya. Umrê nê lalayan des û panc, vîst rojî yo û her

Aydin Batur

serre beynateyê aşma nîsane û gulane de vecîyenê. Dergîya înan hard ra vîst-hîris cm ya. Gama ke nê laleyî Deştê Xiraba de vejîyenî, koyanê Çewlîgî de hama vewre esta û o wext nê laleyî û vewre têkişt a zaf rind eysenî.

Çend serrî cuwa ver mi televîzyon de temaşa kerdibi. Her wusar bajarê Tirkîye Manîsa de, dormaleyê Koyê Spilî de zî nê laleyî vecîyenî. Ridê xususîyetê xo û zaf tayê cayan de vecîyayîş û peydabîyayîş ra nê laleyî uca de yenê pawitiş. No rid ra Manîsa de kam ke nê lalayan tirabikero yan zî biçîno îdareyê wîlayetê Manîsa nîzdîyê hîris henzar TL ci rê ceza birneno.

Serra 1925 de Herbê Şêx Seîdî ra dima Çewlîgî de zaf dewî destê eskerê hukmatî ra ameyî veşnayîş. Xiraba zî nê dewan ra yew a. Xiraba de o wext eskeran pêro banê dewijan veşnayê, hewt merdimî eştê zerê yew banî û adir nawo pa qetl kerdê. Yew merdim, cinîya ey û tutê ey zî Deştê Xiraba de pê tîfingan ameyê qetilkerdîş. Qetilkerdîşê nê des tenan ra dima eskeran lodê dewe veşnayoy, dewarê dewijan zî şayo xo ver û berdo.

Rindîya dewê Xiraba û laleyê deştê Xiraba se ke Homayî ra dîyarîyê veşnayîş, decan û xirabekerdîşê dewê Xiraba yê. Na rindîya ke dîyarî bîya, ganî şarê ma aye bivîno û qîymetê aye bizano.

Çewlîg, 21.03.2015

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Ma kurdan mîyan de 'rexne' zaf kêmî yo; tena warê edebî de ney, hema vajîn ke heme waran de wina yo. Mi gore di sedemê naye yan zî di faktorî estê. O verên, temulê ma rexneyî rê çin o, kesê ke rexne bikerê sey 'dişmen' îlan benê. Heto bîn zî no yo ke, ma nêzanê 'rexne' çî yo.

Cayo ke rexne tede çin bo dîmamîzmê averşiyayîşî zî nêbeno. Rexne tena tenkît nîyo, eslê xo de hîna zaf krîtîkkerdiş û erjnayîş o. Wezîfeyê rexnekerdoxî zî o nîyo ke tena pesnê yew eserî bido yan zî xirab bikero. Rexnekerdox çarçewa û hedefê xo dîyar keno, delîlanê xo yê sabîtan mojneno û peynî de hukmê xo dano. Bê delîl rexne nêbeno.

Bitaybetî rexneyê edebî de çîyo tewr muhîm, ganî merdim çarçewaya metnî de bîmano. Yê diyin, gama ke rexnekerdox derheqê argumantêk de hukim dano, yanî verî ke vajo xelet yan raşt o, bi nimûneyê ke metn ra bi hawayêko orîjînal neql kerdê gereka goreyê peymêkê objektîfî xeletî yan zî rastîya înan nîşan bido. Rexnekerdox ganî hissî têwnê-

geyro û nêvajo nuştoxê nê metnî dişmen yan dostê min o. Xebata rexneyî ganî goreyê krîteranê îlmî ra 'objektîf' û 'wijdanî' bo.

Mi bi xo hetanî ewro gelêk eserî yan zî biyenî manaya krîtîkkerdişî de rexne kerdê. Beno ke ma kirdan mîyan de o ke tewr zêde rexne keno ez a. La mi tim dîqet kerdo ke çarçewaya metnî yan zî biyene de bîmanî. Ancî eke yew faydeyo zaf cidî yê rexneyî mîletê ma rê bibo û vernî ro xeletîyanê girdan bigîro, mi kerdo. Yanî eke ihtîyacêko zerûrî hasil bîyo, mi rexne kerdo. Rexnekerdiş de endîşeyê mi temamen 'îlmî' û 'wijdanî' yo.

Seba ke meramê mi fehm bibo, ez wazena yew nimûneyê sabîtî ser o qisey bikerî. Hîvda Îletîşîm 2008 de İstanbul de bi nameyê "Mewlîd" kitabê Ehmedê Xasî weşana. Gama ke kitab newe çap ra vejîya û pîyase de vila bi, edîtorê eserî melumat da çapemenîye û va "Ma destnuşteyê orîjînal yê Xasî peyda kerdo, no metno orîjînal yê *Mewlîdê Kirdî* yo ke ma weşanayo". Badê, kitab kewt mi dest. Rast bi ke înan destnuşteyêk û transkrîbeyê ey hem bi alfabe ya erebkî hem bi latînkî weşanabi.

Nuşteyê destpêkê kitabî de derheqê Xasî de gelêk çî qisey benê la çime nîşan nêdîyeno. Hetê îlmî ra, eke çime çin bo, hukmê vatişî zî çin o. Çîyêna ke

bala mi ant, kaxido ke vanê destnuşteyê orîjînal yê Xasî yo, kaxido sipî yo kalîteyin ke bi tirkî ci ra vanê "kareli matematik defterî" yo. Kitabê Xasî 1899 de çap bîyo, no tewirê kaxidî o wext çin bi. Loma hema ewnîyayîşo verên de mi fehm kerd ke xeletîyêka cidî meydan de ya.

Dima, mi bala xo da teferuatî muhtewaya metnî ser, mi dî ke hezar ra vêşêr xeletîyê zaf cidî tede estê. Mi nê xeletî yew bi yew îşaret kerdî. Helbet wijdanê mi qebul nêkerd ke o metn bi a îdîaya xelete û bi hende xeletîyan vila bibo, meşte-bîro sey çime nîşan bidîyo û bibo sedemê xeletîyanê hîna girdan. Temamen bi nê fikrîyat û hesasîyetî mi bi sernameyê "Xerepnayîşê Mewlûdê Xasî" yew rexne nuşt û weşana.

Rexne de helbet uslûb zî muhîm o. La rexne bi ziwanê 'heyran-qurbanî' nêbeno, xulqê rexneyî tebîetê xo ra tehl o. Rexnekerdiş teşwîqkerdiş yan şikîtişê hewesê nuştoxan nîyo, girewtîşê vernîya xeletîyan o. Rexnekerdiş bi siparîş nêbeno, bi keyfê mi wazeno zî nêbeno. Ma vajin ke nuştoxêk, senî ke bi hisîyatêko tebîî derheqê Xasî û kitabê ey de nuşte nuseno, analîz keno û weşaneno, rexnekerdox zî bi eynî hisîyatê tebîî yew metno ke weşanîyayo û rayapêroyî rê deklere bîyo, rexne keno. Hetta ke, derheqê Xasî û kitabê ey de nuştîş

mecburî nîyo la nuştîşê derheqê xeletîyan de mecburî yo. Yanî yew xeletîya cidî ke zerar dana lîteraturê ma, zerar dana cîhanê ma yê fikrî, edebî, hunerî meydan de ya. Bi hawayêk bala rexnekerdoxî şîya ser, wijdanen narehetîyêk virazîyaya, netîce de goreyê krîteranê îlmî ra rexne bîyo. Rexne de xeletîyêk bibo, helbet heqê her kesî esto, çarçewaya metnî de û bi 'metodê îlmî', bi argumantanê sabîtan metnê rexneyî zî rexne bikero.

Nika ez xo dima ewnîyena, zaf baş bîyo ke tîya ra hewt serrî verê cû mi o metn rexne kerdo û nuşteyê xo weşanayo. Çunke nika zaf kesan dest pêkerdo Xasî û kitabê ey ser o nusenê û metnê ke Hîvda weşanayo sey çime mojnênê û benê sedemê xeletîyanê hîna girdan. Seba ke xeletî wina rêzîlkî dewam kenê, bi endîşeyê 'îlmî' û helbet 'wijdanî' ez nuşteyanê neweyan zî rexne kena. Eke sewbîna xeletîyê cidî bikewê verê çimê mi, ez bieşkî ez do înan zî rexne bikerî. Bi hawayêko nuşteki îfadekerdişê fikrî, bi krîteranê îlmî rexnekerdişê eseran xirabî nîya, çîyo xirab 'dedîkodu' û 'dişmenî' ya.

* * *

Nuştoxanê ma ra **İdrîs Yazari** û embazanê xo, ancî mamostayan **Alî Riza Kaya** û **Ugur Sermiyanî** ma rê ardim kerd, ma înan rê zaf sipas kenê.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1									■	
2							■			
3			■							
4		■			■					
5					■				■	
6								■		
7						■	■			
8										
9	■			■						
10			■			■				

CORA-CÊR

- 1- Silîvan de çemê Êlihî ser o pirdo tarîxî û namdar
- 2- Elok, dîkê misrî – Feraset, fehmdarîye
- 3- Mijik, hewrê rîyê erdî –

Keso ke çawîşîye keno

- 4- Jan, kul, dej – Cayê xoşutişî, cayê sereyê xo şutişî
- 5- Mezopotamya de medenîyetêk – Lindan, kuline, yukê cilan
- 6- Serê şitî, xevike, helîm –

rîçîk, rî

- 9- (ters ra) Gijik, pirç, muyê sereyî – Bure, hêgayo/erdo nêramite
- 10- (seba meyweyan ûsn.) res-tene, resayene, bîyene

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- Mîyanê kurdan de destanêka namdare
- 2- Gume, surote – Mabên, beyn-tar, mîyan
- 3- Qewxa, pêrodayîş – Eksê "profesyonel"î
- 4- (ters ra) Labelê, ema, feqet – Herfê bêvengî yê "hêdî"yî – Fina, donime, defa

- 5- Dim, doçik, boçike – Cuyen, heyat
- 6- Hazir, hedre – Sembolê bar-yumî
- 7- Kitabê şîran yê Mehmet Mehdî Özsoyî – Seke, se
- 8- Kolîdarî, kolîdarîye; îzimdarî
- 9- Bi kurmanckî "arê" – Tewirêkê tifingan
- 10- Tewr (derecekerdişê sifetan de) – Şar, xelq - Zozan

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	B	A	R	O	G	I	R	A	N	O
2	E	S	A	■	O	T	E	W	I	R
3	Ş	A	B	A	Ş	■	S	A	K	■
4	Î	N	A	D	■	M	A	N	A	W
5	K	■	T	I	R	A	M	Î	■	Ê
6	Ç	A	■	R	Ê	S	■	Y	A	R
7	Î	S	M	■	S	E	M	E	R	E
8	■	M	I	S	Ê	W	A	■	I	T
9	L	Ê	■	A	N	A	L	Î	Z	■
10	A	N	Û	X	■	N	Î	M	E	T

Dardekerdiş ra ver Ataturkî Seyîd Rizayî de qisey kerd

Xeberanê rojnameyê tirkan Yeni Şafakî gore belgeyê neweyî ameyê dîyene ke Mustafa Kemal dardekerdiş ra ver Seyîd Rizayî de ameyo têlewe.

Teşkilatê İstixbaratî yê Milî (MAH) ke wextê xoverodayişê Dêrsimî de fealîyet de bî, ci ra yew rapor ameyo dîyene ke tede delîlê nê pêserameyîşî estê. Rapor de yeno vatene ke Ataturk şewa 15ê teşrîna peyêne de Seyîd Rizayî de ameyo têlewe.

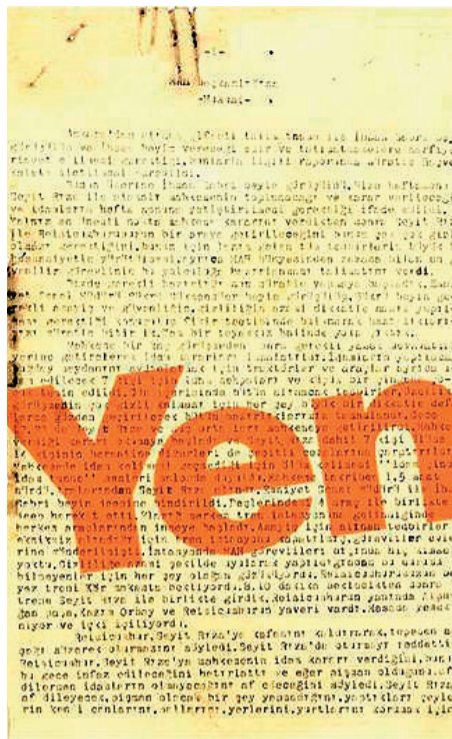
“MAH DE KAM KE ZAZAKÎ ZANENO, EY AMADE BIKERÊ”

Rapor de derheqê kombîyayîşî de nîya nusîyayo: “Ney ser o İhsan Sebrî Begî de ame têlewe. Ma rê ifade bî ke gerek peynîya hewteyî mehkemeya derheqê Seyîd Rizayî de ronîyo û qerar bidîyo û gerek dardekerdiş heta peynîya hewteyî tamam bibê. Labelê nuqtaya tewr muhîme a bî ke qerarê mehkema ra dime, ganî Seyîd Riza serekkomarê ma de bêro têlewe û zaf zaf nimitkî bo. Seba naye lazim o ke pêro tedbîrî bi hasasîyetêde girs bêre girowtene, aye ra kî teber, telîmat da ke MAH de kam ke zazakî zaneno û tewr zaf îhtîbar bi ey yeno ardene, o bêro amade kerdene.”

SEBA DARDEKERDIŞÎ 7 SÊPÎ Û 1 DOMANO AŞIK TEMÎ BÎYÎ

Dewamê raporî de derheqê amadekarîya dardekerdişî de melumatî estê: “Ma kî amadekarîya xo bi lerze kerde. Mudirê Pêroyî yê Asayîşî Şukrî Sokmensuerî de ameyîme têlewe (...). Tayê kombîyayîşan ra dime mehkema qerarê dardekerdişî îmtza kerd. Seba ke cayê dardekerdişî, Meydanê Genimî bêro rakerdene, traktor û wasitayî, aye ra kî wet seba ê hewt kesanê ke darde benê hewt sêpî û yew domano aşik ameyî temîn kerdene. Zereyê roje de, ma pêro tedbîr, bitaybetî seba ke têleweameyîş nimitkî bimano, seba naye ma amadekarîya xo bi dîqet kerde û çend rey çim çarna ser.”

Mehkema qerarê xo da, Seyîd Riza zî tede 7 kesan rê qerarê dardekerdişî vetî. Mehkema 1,5 saetî dewam kerde. “Seba ke mehkeme de çekuya ‘îdam’î nêvîyarta, salon de vengê sey ‘îdam çin o, îdam tune ye’ ameyî heşnayene. Seyîd Riza mîyanê înan ra ame girowtene, ame niştene jeepe Mudirê Pêroyî yê Asayîşî û İhsan Sebrî Begî. Jeepî bi çarna wasitayan hereket kerd. Eke ameyî Stasyonê Trene yê Xarpêtî, her kes wasiteyan ra ame war. Seba ke tedbîrê asayîşî kêmi bîyî, stasyonê trene amebî cadayene, wezîfedarî ameybî rusnayene bi keyeyê xo. Wezîfedaranê MAH ra teber kes stasyon de çin bî.”

SEYÎD RIZA: EZ KERDENA XO RA POŞMAN NÎYA

“Trena sipî ya Serekkomarî meqeso kor de vindetêne. Ma ke 8-10 deqayî pawit, Seyîd Rizayî de pîya şîyîme zereyê trene. Leweyê Serekkomarî de Alpdogan Paşa, Kazim Orbay û hetkarê serekkomarî estbî. Masa ser o nan werîyayêne û şimiteyî şimîyayêne. Serekkomarî sereyê xo hewana, Seyîd Rizayî rê îşaret kerd ke ronîşo. Seyîd Rizayî ronîşitene red kerde. Serekkomarî ard ey vîr ke qerarê dardekerdişî ewro bêro înfaz kerdene û eke Seyîd Riza poşman o, besekeno efû biwazo ke darde nêbo. Seyîd Rizayî da zanayene, çîyo ke merdim seba ci efû biwazo yan pê poşman bibo, ey çîyêde nîyanên nêkerdo. Seyîd Rizayî va, çîyo ke ey kerd, seba ke can, mal, ca û welatê xo bisevekno, seba naye kerd.”

Qiseykerdişê xo de Ataturkî ce-ribna ke Seyîd Rizayî îqna bikero, tirk bikero ke ef biwazo. La Seyîd Rizayî zurê Komara Tirkîya qebul nêkerdî. “Serekkomarî (...) va: ‘Ez to ra reya peyêne vana, bê mi ra efû biwaze, vaze ke ti poşman a ke nê çîyî kerdê, ez kî to ef bikerî. Eke ti ney kena, ti Dêrsimî rê hîna bena faydeyin. Ti ma de hemkarîye kena. Komare Dêrsimî rê çîyanê zaf faydeyinan kena. Dêrsimijî Xorasan ra ameyê, tirkê oxuz ê. (...) Ez pê naye bawer a. Bê nê firsendî veramede.’ Seyîd Rizayî va, ‘Mi seba aştiye komare rê zaf çîyî kerdî. (...) Hema waştîşê komare qet nêqedîyayî. O ra dime, mi vejîyayîşê qanûnê Tuncelî rind fehm kerd. Ez emîn bîya ke ma dêrsimijî se kenê bikerê, şima mird nêkeno. Planê şima yo verên o bî ke şima Dêrsimî kok ra çin

bikerê, wedarê. Çîqas ke herey bo, mi no fehm kerd. Çîyê ke mi kerdê, ci ra poşman nîya. Efû kî nêwazena. Nê qisayê min ê peyên ê, çîyêna kî nêvana.’

SEYÎD RIZA: “EZ ŞONA MERDENE”

Seyîd Riza ke îqna nêbî û nêame xapênayene, Mustafa Kemalî o rusna teber ke darde bibo. “Serekkomar bî hêrs, uşta ra, bi destê xo Seyîd Riza îşaret kerd, fermanê ‘berê çîyo ke lazim o, bikerê’ da. Seyîd Rizayî ke xo çarna Serekkomarî het va ‘Mi hîleyê şima fehm nêkerdî, pê nêşîkîya, no sebeb ra ez seba têleweameyîş ameya. Ez şona merdene. No mi rê derd bo, la mi şima ver vilê xo çewt nêkerd, no kî şima rê derd bo.’”

Dewamê raporî de serebûtê dardekerdişî yenê nuştene. Meydanê Genimî yê Xarpêtî de, wexto ke sira ameyo Seyîd Rizayî, ey domano aşik da hetê, vejîya sandalî ser û bi vengêde berz va “Ma domanê Kerbela yîme, eyb o, zulm o, cînayet o.” Dima, Seyîd Rizayî la ant û paskule daye sandalî ro. Xo darde kerd. Sey netîce, Seyîd Riza û hevalê xo 15. teşrîna peyêne, roja dişemîye de, dardekerde şarî rê teşhîr bîyî. 16.11. de kî meyîtfî Xarpêt de ameyî çarnayene ke ancîya teşhîr bibê.

MEYÎTÎ BI GAZ AMEYÎ VEŞNAYENE

Peynîya raporî de derheqê wedarîtişê meyîtan de melumat esto. Neye ra gore meyîtê Seyîd Riza û hevalanê xo dizdî ya ameyê veşnayene: “İhsan Sebrî Begî seba saeta 12:00 veng kombîyayîşê walîyîye da. Saeta 12 de, walîyîye de Şefîq Beg û Mudirê Asayîşê Xarpêtî İbrahîm Beg estbîyî. İhsan Sebrî Begî ma ra va, ‘Lezalez dardekerdişê Seyîd Rizayî muheqeq meraqê fikrêumûmî anceno. Sey dewlete, bi telîmatê Anqara, mecbur bîyo ke Seyîd Rizayî verê ke Serekkomar bêro Xarpêt, darde bibo. Çike îhtîmal estbî ke Serekkomar Seyîd Rizayî efû bikero. Aye ra kî teber, meyîtfî bêre veşnayene û cayê de zaf nimitkî de bêre wedardene. No wezîfe hetê hevalanê zereyê MAH ra yeno kerdene.’ Meyîtfî ameyî girowtene û yew erazîyo tal de pê gaz ameyî veşnayene. Çîyo ke mend, ame kerdene zereyê ciwalan û yew korta mabênê Stasyonê Merkezî yê Trene û Stasyonê Trene ê Yolçatî de ame wedardene. Xerîtaya cayê wedaritişî, qiseykerdişê trene û qeydê vengî teslîmê İhsan Sebrî Begî bîyî.”

Xebere: DêrsimInfo (www.dersiminfo.com)

MÎRALAY HEYDER

Ehmedê DIRIHÎ

Serrê 1997, ma hê bexçeyê DSI (Saziya Awe ya Dewlete) yê Ruha de yê. Mudirê ma Ünal Artemitê Wanî ra bi. Veng da mi, ez şîya masaya yin. Ez bi mêmânê xwu daya şinasnayîş.

Mêmânê ey seke pê nîzûn, persa va “Ti ça ra yî?” Mi va, “Ez Çoligic (Bingöl) a.” Dest pêkerd, sere ra heyana peynî şîrê Kemalettin Kamu ya “Bingöl Çobanları” ma rî wend. Ageyra, mi ra persa va, “Ti zî ina şîr ezber zûnî?” Mi va, “Nî, ez pê nîzûno. Eya hel desta rê şîkiya mi zêrr û mi va “La şaîr ina şîr de yê zerrê xwu vato. Xerîbê bajarê ma wo, çimê xerîbîye ya uwnîyayo û hîsê xerîban eşto kaxit ser. Ti zî wextino şî Çolig, xerîbê bajar ma bîyî. Weşê tu wa şîyo, cuwe ra tu ezber kerdo.”

Va “Hele hele buwnê tira, qalûn zaf pîlûn ho keno. Qalê tu wêş mina şî, ez yowna çî tu ra persênû.” Mi va “Wa bo, bipers.” Va, “Ti Atatirk ra hes kenî?” Mi va “Eke ez raştê xo vacî ti pê dejenî, hêrs benî.” Va “Nî nî, ez soz dûna tu ke ez pê hêrs nîbena.” Embazî ke ruenîşte bî, mi yin ra va, “Şima zî şahadê min î.”

Mi dest pêkerd û va “Ez Atatirk ra hes nîkena, 1920 de bi serokomar, dest eşt kurdûn, hetan 1938 sist nîkerd û cuwa pey merd. Hêverî Qoçgîrî de, dima ra serewedartişê kurdûn ê 1925, hereketê Agirî û tertele-yê Dêrsimî. Nîverda ke şarê ma çimûn xwi akero. O merd sareyê kurdûn binêkna bi rehet, asûn. De mi îr vac, ez çira ey ra hes bikerî?”

Va “Ez zî kurdûn Sariz ra wa. Tiya de fermanarê cendirmayan a. La ti derheqê Atatirkî de, hê nêheqî kenî. Ey ra nîbin, ti ewro nişkên mi vera, in qalûn xwu bivacî!” Mi xwu zêrr ra va “Ez kerdinê Kemal tu ra musena?”

Ferhengek

- awbend (n): baraj
- dardebîyayîş (n): darağacına çekilme
- dardekerdiş (n): darağacına çekme
- erj (n): değer
- erjnyayene: değerlendirmek
- erjnyayîş (n): değerlendirme
- mîralay, -e: albay
- peym (n): ölçü
- rayapêroyî (m): kamuoyu
- renerkerdox, -e: eleştiren
- rexne (n): eleştiri
- rexne kerdene: eleştirmek
- rexnekerdiş (n): eleştirme
- rêzilîkî (m): zincirleme
- tertele (n): soykırım

Nameyê ey o resmî Mihemed Suleymanoviç Babayev o. 20 teşrîna verêne 1920 de dewa Ermenîstanî Ararat de dadîyê xo ra bîyo. Hîrê wayî û hîrê birayî bîyê. Malbatê ey 1915 de wextê şerê armenîyan û azerîyan de hezaran kurdan reyde remenê şînê hetê Wan û Qersî. Gama ke Qafqasya de îqtîdarê Sovyetî yeno sere, ê kurdî wazenê agêrê la dewleta armenîyan înan qebul nêkana, no semed ra verê xo danê Azerbeycan, çend aşmî uca xo seternenê û dima ra şînê bajarê Nexçîwanî, Şerûr. Babayev Şerûr de hewt serrî perwerdeyê verên zîwanê xo de vînenê. Badê cû Erîwan de Lîseyê Teknîkomê Kurdan de wano.

1937 de gama ke lîse waneno na rey meseleyê tehcîrî vejîyena. Ê serran Yewîyê Sovyetan de Stalîn sere de yo. Miletê bêdewletî ke nêzdîyê sînorî de ciwîyenê, eke heto bîn yê sînorî de zî eynî miletî estbê, Stalîn înan seba dewletê xo tehluke vînenê. Coka seba vilakerdişê nê şaran qanûn vejeno. Nê şaran ra tewr zaf kurdî mexdûr benê. Nê tehcîrî ser o Babayev û malbatê xo zî benê macir û kewnê rayîran. Macirîye de sey kurdanê bînan malbatê ey zî feqîrî, vêşanî, nêweşî û merg vînenê. Babayev û malbatê xo na macirîye de şînê Qazaxîstan. Nizdîyê hewt serran uca de bajarê Balxaşî de wano. Û di serrî zî dibistananê ke kurdî tede perwerde benê de mamostayî keno.

1942 de dewletê armenîyan seba agêrayîşê tay kurdan destûr dana. Babayev û malbatê xo zî no tarîx de agêrenê û yenê Ermenîstan. Ê serran de Şerê Cîhanê yo diyin newe vejîyabi. Seba ke Babayev kurdêk wende û entellektuel o, îstîxbaratê rûsan ey reyde têkilî ronana û wazena ke o zî bibo endamê îstîxbaratê Sovyetî. Babayevî nêwaştêne wezîfeyêko wina bikero. La semedê şarê xo yê Sovyetî û rewşê kurdanê Mahabadî no wazîfe qebûl keno. Serr û nîm Tîflîs de perwerdeyê nê karî gêno. Perwerdeyî dima, şîno herêma Mahabadî. Uca zaf rey Qadî Mihemed û Mela Mistefa Barzanî reyde yeno pêhet û têkilî ronano. Karê ey no bi ke, kurdanê Mahabadî rê çend çek, malzeme lazim ê, tesbît bikero û melûmat bido dewletê Sovyetan. Nê karî ra wet têkilîyanê kurdanê Mahabadî û îstîxbaratê rûsan de tercumanî keno. Dima zî demeyêk mîyanê îstîxbaratê vera dewleta tirkî de ca gêno.

1948 de Enstîtuya Zîraetî ya Erîwanî de perwerdeyo berz tamam keno. Serra 1949 de

MIHEMEDÊ SILO BABAYEV

Yaqub GUVEN

M.C. Бабаев

beno dîrektorê kolhozî û xêlek wext nê karî keno. Ê serran de gama ke Mela Mistefa yeno Ermenîstan, ey reyde têkilî virazeno, Mela Mistefayî ra îlham gêno. O û şeş embazê xo Yewîyê Sovyetan rê maktûbêk ersawenê. Mektube da wazenê kurdê ke serranê 1937 û 1944 de bîyê vila, wa agêrê û bêrê welatê xo. Yewîyê Sovyetan no waştîşê înan qebûl nêkena û ser de înan tehdîd keno.

1961 de Mihemed Suleymanoviç Babayev û embazê xo newe ra dest bi xebate kenê. Na rey new kes ê. Şînê Moskowa û mesûlanê Sovyetan reyde yenê pêhet. Mesûlê Yewîyê Sovyetan vanê, ma do hetê kulturî ra seba otonomîya kurdan hetê şîma bikê. Kurdî dewlete ra nê sozî gêne û agêrenê. Labelê çend sebebî ra soz ca nîno û kurdî na rey zî nêşkenê biresê miradê xo. Nê serran de Mihemed Suleymanoviç Babayev bajarê Ermenîstanî Marsîs de îdarekarîya Partîya Komunîste keno. 1965 de zî masterê xo qedî-

nenê. Dima ra, 1969 de Armenîstan ra vejîyeno û hewelîyeno Baku. 1974 de bajarê Azerbeycan Haçmaz de beno dîrektorê sovhozî. Dima zî dest bi serekîya trostî keno.

Serrê 1988 de azerî û armenî ancî danê pêro. Na mesela ser o Armenîstan azerîyan û kurdanê musulmanan erdê xo ra fetelneno. Azerbeycan şarê xo qebûl keno la kurdan nêgêno. Seba ke kurdî zî qebûl bibê, Mihemed Suleymanoviç Babayev û di embazê xo dewleta azerîyan reyde têkilî virazenê la waştîşê înan red beno. Na rewşe ser o her keye ra kurdêk danê arê û şînê Moskowa. Verê awanîya Partîya Komunîste de çalakîyêk virazenê. Seba ke mesûlanê Sovyetan reyde têkilî ronê, yew temsîlkar weçînenê, no zî Babayev o. Çend têhetameyîşan dima, waştîşê kurdan qebûl benê û dewletê azerîyan seba wextêkê kilmî bo zî berê xo kurdan rê kena a.

Ê serran de vilabîyayîşê Yewîyê Sovyetan beno nêzdî. Heme miletê Sovyetan amadeyîya xo kenê û keysa xo pawenê. Şarê ke cûwa ver bibî macir û vila bibî, waştêne agêrê welatê xo. Kurdî zî mîyanê nê şaran de bî. Seba pawitişê heqanê kurdan newês û vistê gulana 1989î de rêxistina bi nameyê "Yekbûn" awan kenê û seba serekîya rêxistine zî Mihemed Suleymanoviç Babayev yeno weçînayîş. Amancê na rêxistinê no yo ke "Kurdistanê Sûrî" newe ra awan bikerê û kurdê ke heme Sovyetan ra bîyê vila, uca bêrê pêhet û erdê welatê xo ser o biciwîyê. La eke awankerdişê "Kurdistanê Sûrî" mumkin nêbo qene Yewîyê Sovyetan wa soz bido ke kurdan rê yew herêma bivîno û kurdî uca bêrê pêhet û otonomîya xo awan bikerê. Yekbûn nê waştîşanê xo heme firsendan de îfade keno.

Gulana 1991 de îdareyê Sovyetan yew kombîyayîş de soz dano kurdan û vanê, awankerdişê "Kurdistanê Sûrî" nêzdî yo. La seba ke Yewîyê Sovyetan nê sozî ra dima wextêko kilm de bena vila, xeyalê Mihemed Suleymanoviç Babayevî û heme kurdanê Sovyetan reyna tewş ra şînê. Gama ke Yewîyê Sovyetan rijîyena Yekbûn zî vila beno. Vilabîyayîşê Yekbûnî dima, Mihemed Suleymanoviç Babayev zî çend têkilîyanê mîyanê ey û rêxistinê kurdan ra wet xo politikaya aktîfe ra dûr gêno.

Mihemed Suleymanoviç Babayev yew cuya bi şer û bi xebat û bi fedakarî dima, roja 30 kanûne 2011 de Baku de dinyaya xo bedel-neno.

Lasero ke kuçeyê to de gend-gemar reyra şîno

Ez mîyanê ey de pelêkê guli bîyo

Boya mi vengane de şîye.

Ez yew bilbil bîyo welatêkê şên û awanî de Vengê mi qafesê şarî de xeneqîyaye mendo Sîneyîşê mi belate de bî, zarzurî da piro Hêvîyê mi bezre de bî, mijmewlan werdî.

Mi rind bîya xo vîrî

Emrê mi her wext lekateyê payîzî bi

Rengê mi mat, pelê mi rişîyayî.

Nesla 'bukalemun'î mîyan de rût û repal mendo.

Ez birîna Rojhelatî ya; bajarê Dêrsimî ya

Nêverda toleyê mi biqesrîyo

Tenura welatî ya, sûka Palî ya

Zereyê mi de tim adir veşayo.

MI XO VÎR A MEKE

Îdrîs YAZAR

Mi rind bîya xo vîrî

Ez Barkerdişê Qewman ra mendo,

Awirê pîrekan de şikite û neçar nîmite.

Hewrê xorînî serê mijanê mi de bî

A çimxezala ke nêşka meqerne biwera

Mi pîyorê varanê xo o semed ra rişnayî.

Huyayîşê min ê peyênî pers meke

Mi dayo yew gedeyî, vafiroka xo

teyaran de xarnayî.

Mi rind bîya xo vîrî

Ez sînorê welatî de hîris û çar ganî bîyo, derdê nanê xo de

Ez bîya se lete û henzar ferke

Cîgêra mi serê qatiran de mîyanê

ferqatan de şîye.

Ez Amed de ciwanêko qetilkerde

Henyê xo yo newe ya yew veyveke

şew û roj mi rê bermaye.

Herêma mi de tim alaya zulmî berzkerde bî

Ez çinarêka kehin, yew çemî ver de

Lûlê qewaxêre da mi ro, kokê xo ra

ez kerdo xerîb.

Zeman tim diganê hesran bi

Şayî tim sewbîna welatan de bî

Û ez tim esîr bîyo, mîyanê xeman de.

Mi xo vîr ra meke, mi xo vîr a meke!

İstanbul, 12.12.2012

TERTELEYÊ DÊRSIMÎ BI AWBENDAN DEWAM KENO

Îbrahîm Beyaz

Dêrsim ronayena xo ra nat timûtim biyo hedefê şahan, qralan, împaratoran, bêbextan û zaliman. La kamî hêrîş kerdo se, esla netîce nêgureto. Hardê Dewrêşî verba nê zorûzextan de nê amoyo bi çokan ser nê kî vileyê xo çewt kerdo. Coka qomê Dêrsimî vano "Dêrsimî ser o hêrîş beno, la zafer esla!"

Dêrsimî her qewmî rê virana xo kerda ya û ci rê bîyo stare. Tarîxê Dêrsimî de şaran rê esla qelsîye û mîxenetî kerdene çîn a. Bi vatîşêde bîn, şarê Dêrsimî nê kesî ser ra şimşêrî hejneyê û gonî rijnaya, nê kî welatê kesî talan kerdo. Hardê Dewrêşî de bi bedûbawerîya xo û bi zîwan û kulturê xo yê qedîmî, halê xo de hama timûtim kî xoser cuya xo dewam kerda û keno.

Gelo çî ra Dêrsim û dêrsimijî nîya biyê hedefê muqtedîran?

Helbet sebebî zaf ê, hama ez çend tenan tîya de rêz bikîne. Goreyê fikrê mi, sebebo yewin bawerîya dêrsimijî qizilbaşî-elewîyî ya. Sebebo diyîn, kurdîtîya dêrsimijî a, sebebo hîrêyî kî cuya xosere ra tawîz nêdayena dêrsimijî a. Yanî bi kilmekî, zaliman û muqtedîran re îtaet/bîat nêkerden a.

Ma waxto ke nîya nêbîyêne, qebulkerdîşê îslamîyetî ra nat, hukimdar, şahan, qralan nîya hêrîşê nê qewmê qedîmî kerdene. Dewrî derbaz bî, şah û qralî vurîyayî hama kurdanê Dêrsimî ser o rengê zulimî nêvurîya.

Ronayîşê Komare Tirkîya (T.C) ra dime kî çiyê nêvurîya. Plan û projeyê ke dewranê verî ra mendbî, nafa kî ê planê leymînî bi şeklêde bîn amayî şuxulnayene. Cîgêrayox û nuştox Mehmet Bayrak no xusus de kitabane xo de bêhesab belgeyê nimiteyan ê dewletê keno eşkera.

Dewlete derheqê Dêrsim û dêrsimijî de belgeyanê nimiteyan de zaf kilmek vana ke "Dêrsim birîna rêmên a, gereke amelîyat bo." Lîteraturê eskerîye de mana na ya: "Dêrsim û dêrsimijî bi bedûbawerîye-îfîqadê xo, bi zîwan û kulturê xo, bi cografyaya xo netewedewleta (ulus devlet) ma rê tehlukewêde gird ê. Seweta silametîya ma û dewleta ma, gereke orte ra bêrîne wedardayene."

simijî bi bedûbawerîye-îfîqadê xo, bi zîwan û kulturê xo, bi cografyaya xo netewedewleta (ulus devlet) ma rê tehlukewêde gird ê. Seweta silametîya ma û dewleta ma, gereke orte ra bêrîne wedardayene."

Komara Tirkîya (T.C.) bi nê stratejîyê xo yê leymînî hem kurd û kurdîtîye ser ra, hem kî bedûbawerîya qizilbaşî-elewîtîye ser ra planê komkujîye gam bi game ardê ca. Nê planî kî belgeyê dewlete yê nimiteyî ke biyê eşkera, înan de êdî zaf rindek kifş o. Qet bêqese, awbendan de îsrar kerdene dewlete, stratejîyê komkujî-terteleyê Dêrsimî de gama peyên a.

Ma waxto ke henî nêbîyêne, dewlete Gelîyê Munzurî de HES û awbendî viraştene? Oxro ke UNESCOyî serra 1971 de Gelîyê Munzurî (Munzur Vadisi), "parka neteweyî (millî park)" îlan kerdîbî. Çimke uja de bi hazaran, çeşîd bi çeşîd, cîsn bi cîsn nebatî estê. Bi nê awbendan kifş o ke kokê nê nebatan yeno.

Heto bîn ra, ma ez Gelîyê Pulumurî ra se vajîne. Na newale de 1518 hazarî nebatî estê. Înan ra 43 çeşîdî û cîsnî kî qet dinya de nêne dîyene.

Ma mekanê ewlîya, mekanê Xizirî Gola Çetoyî ra se vajî, înan waştene ke ê kî binê awbendan de verdêne, la şarê Dêrsimî xo ver da û dewlete qerarê xo nika peyser gureto, meşte se beno kes nêzano. Bedûbawerîya qizilbaşî-elewîyan de jîyarî û dîyarî bimbarek ê, firaz ê. Ma vajîme,

yahudîtîye de sînagogî, musulmanîye de camî yenê çî mana se, qizilbaşî-elewîyan mîyan de kî cexxane û jîyarî û dîyarî yenê a mana.

Merdîm şikîno nîya bipersona, gelo jû camîya musulmanan ke binê awbendan de bimendene musulmanan se kerdene? Mazallah!

Zaf rind kifş o ke dewleta tirkan empatî çik o nêzana, nîyetê xo yo henên kî çîn o.

Qet bêqese dewletê nîyetxirab a, gelo ma se kenîme, gelo ma nîya bêçare yîmê ke? Helbet kî bêçare nîyîme. Çare ma yîme, çare destanê ma der o. Çareserîye xoverdayen a, xoverdayen a, xoverdayen a!

Dêrsim de projeyê awbendan û HESanê dewlete nê yê:

- 1- Mercan HES (Nika fealîyet der o.)
- 2- Akyayik Barajî (Hona nîyamo viraştene.)
- 3- Konaktepe Barajî ve HES (Hona nîyamo viraştene.)
- 4- Kaletepe Barajî (Hona nîyamo viraştene.)
- 5- Bozkaya Barajî (Hona nîyamo viraştene.)
- 6- Pülümür Barajî (İptal kerdo.)
- 7- Uzun Çayır Barajî (Nika falîyet der o.)

Projeyê Awbenda Awka Pêrî:

- 1-Tatar Barajî (Nika fealîyet der o.)
- 2-Seyrantepe Barajî ve Hes (Nika

fealîyet der o.)

3-Pembelik Barajî ve Hes (Înşatê xo dewam keno.)

Projeyê Bînî:

1-Haskar Regülötörü ve Hes (Hona nîyamo viraştene.)

2-Dinar Hes (Nika fealîyet der o.)

3-Pülümür Regülötörü (İptal kerdo.)

4-Gökçeköy Regülötörü ve Hes (Hona nîyamo viraştene.)

5-Armağan Regülötörü ve Hes (Hona nîyamo viraştene.)

6-Abdalan Regülötörü ve Hes (Hona nîyamo viraştene.)

7-Tagar Hes (Hona nîyamo viraştene.)

8-Derman Hes (Hona nîyamo viraştene.)

9-İnköy Regülötörü ve Hes (Hona nîyamo viraştene.)

10-Hakis Regülötörü ve Hes (Hona nîyamo viraştene.)

11-Mutu Regülötörü ve Hes (EPDK İptal kerdo.)

Cografyaya Dêrsimî bi awbendan û HESan ra qederî bi şirketanê madenan kî yena qetl kerdene. Nika sed û çewres û ponc (145) şirketê madenan dewre der ê. Mesela, zern, sêm û paxir bi sîyanur yenê doz kerdene.

Sîyanur belayêde gird o, zaf bi tehlukeyê yo. Waxto ke sîyanur bi hardî û axwe tîmîyan kewt se, dolimêna ci ra vejîyayîşê xo mumkin nîyo. Hard û axwa bi sîyanure ra nêweşîyî vejîyenê. Bi kilmekîye, Dêrsim de cuyê bena heram.

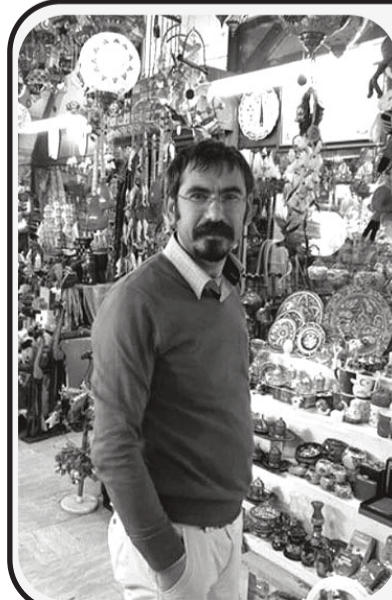
Qet bêqese, nê proje yê, Terteleyê Dêrsimî de projeyê gama peyêne yê. Gereka heme insanî naye nîya bizanê. Roje kî roja vindetene nîya.

Avûkat Barîş Yıldırımî warê huqûqî de gamê eşte û mucadele keno. La gereke ma bizanîme ke na dewa tena yê birez Barîş Yıldırımî nîya. Ma gereka ey tena meverdîme. Bi coş û hez, bi aqil û feraset heyânî ke ma netîce guret, gereka ma mucadele bikîme. Kîlîf û tîlsim xoverdayîş o. Çareserî uja de wedardayî ya.

BELEDİYAYA PİRANÎ RA TABELAYA KURDKÎ

Beledîyeya Pîranî no dewreyo newe de tabelaya xo hem bi tirkî hem zî bi kurdî (kurmanckî û zazakî) nuşte. Tabela de kirdkî (zazakî) tewr cor de nusîyaya. Reya verên a ke yew tabela de nameyê beledîya bi kirdkî nusîyeno.

Embazê ma Dr. Deniz Karahan (Deniz Dilar Pîrajmanij) bî serrêk ke fizîken ma het nîyo.

Coka ma zaf bêrîya ey kerda. Dr. Deniz hertim zerrîya ma de, vîrê ma de, xebata Newepelî de ma dir o...

ZIWAN-KOM & NewePel

WERDÊ MA

GUVEÇ

Amadekare:
Nadîre Guntaş Aldatmaz

Malzeme: 1 kg goşt, 2 pîyazî, 4-5 hebî sîr, 4-5 teney balîcanî, 4-5 teney îsotî, 1 kg lolikî (firingî), rûn, sole

Virastîş: Binê heme çîyan de goşt binîzne, pîyaz û sîrî mabênê tikeyan de ca bike. Nêmeyê lolikan serê goştî de rafîne, dima îsotanê hurdîk-

erdeyan û balîcanan ser o rafîne. Bi nêmeyê lolikan serê pêroyîne bigê. Rûn û sole kî ci kei eke wazena tenê salçe û baharat kî cike, serê adîrî de yan kî firina germine de saetê hêdî-hêdî bipewje, bi do serwîs bike. Afîyet bo!

ROŞNAYA ÇIMANÊ TO

Şeyda ASMÎN

Vereşanêk bî. Verêşanêde nê welatî. Nê welatê qemerî. Nê welatê di çeman. Nê welatê ke qasê rindekiya xo bi dej, bi jan. Maya to kî ê mayan ra yewe bîye ke zerrîya xo veşaybî. Cîgera xo veşaybî...

Baxçeyê bano ke resmê to tede dardekerdbî rindek bî. Kedê destan ci ra herekiyêne. Hevalanê to o rind miqat kerdîbî. Gulêrî bi gulanê xo yê reng bi rengan û bi boya xo ya weşe kerdêne roşnaya çiman û cîgeran. Gulê sîrî qasê rûyê to roşnî bî. Qey înan roşnaya xo rûyê to ra guretîbî.

Ez tam duştê to de nîştî ro. Çimê mi dêsî de tayê feteliyayî amayî to ser o dardekerde mendî. Roşnaya rûyê to o ant xo. Demêko derg ez nêşikiyaya înan to ra bicêrî. Mi to de nîyada. Nîyada. Nîyada. Ez nîyadayîşê to ra mird nêbiya.

Çimê to yê ke tede çila tavistî pêroyê rûyê to pîştîbî, roşn dayêne.

Cilê gerîla zaf şikîyaybî to ra, zaf. Mazêra kîştâ to, awa ke to tayê sereyê xo kerdîbî çewt û aznaybî ci, bi to ra hende bibî yew ke mi têsêr nêvete aye maxruriya xo to ra guretî yan to aye ra. Şima tede biaheng bî.

Ez to de gurete menda. Guretiyade efsunkare.

Îfadeyê rûyê to? Ez do nika ey senî tarîf bikerî. Ez xo bierzî bertengê kamcîn çekuyanê nê zîwanê ke ez dîwaneya ci ya û o kî maşuqode zaf nazdar o...

Domanode çelesiz yo ke zereyê çimanê xo de çelesiz-çelesiz huyeno, wayîrê eşqode pîr û pak, bi exlaqê xo pîştast, tawo ke bêro waştene egîdode sey zinarî, leyê waştîye de pemeyî ra nermêr, hem cengê xo de hem aştiya xo de merd...

Eke vengê hevale ra mebîyêne mi do hîna zaf derg to de nîyadayêne. Mi do hîna xeylê wext dinya to ya delale de raywanîye bikerdêne û bîyêne ke ma bikewtêne mîyanê xoşeberrade germe. La ez neçar bîya ke dinyaya to ya rindek û delale ra vecî û bêrî na dinyaya ma ya qaşo raştkenê.

Ti cengê pawitişê Qestel Cindo de bibî astare...

Û ez zanena ti her şewe asmên ra ma rê çim şiknenî. Ti welatê qemerî rê çim şiknena.

Efrîn-Cûmke,
24 nîsane 2014

BEYBÛNÎ

Hêlîn ERGEN

Serra 1992 di, dapîreka mi Hêni di bî. Nêzdî Hêni di yew gumeyê ma bi. Ma zî her roj Hêni ra bi gume payanî şîyîn amayîn. Vera gumeyê ma di yew koyo berz bi, serê koyî di yew kerraya girdi bî. Mi dapîrekê xo ra vatî, mi ber uca. Mi ra va, ez nêşkena şêrî uca, lingê mi dejena. Ez zaf bermaya, va, tamam, ez ti bena. Ma şefeqa ra wuriştî şî. Qasê saetêk, ma pay şî heta ko, dapîrekê mi zaf qefilyaybî. Mi va, ti îta di ronîş, ez yena. Ez heta a kerraya berz şîya, resaya uca, pey kerra girdi di zaf vilî bî, vilê sipî û zerdekî. Mi çimê xo girewtî, reyna kerdî a, ez zaf keyfweş bîya. Çike mi çi rey nê vilê sipî hetanî o çax nedîbî. Dapîreka mi va, nameyê nê vilan beybûnê.

Nêzanîyena

Ez şewe de zergun bena
Gil dana, vilan akena
Ez rojê şewe ya
Kesî ra nêaysena

Hacer Petekkaya

DERDO

Fîruzan DEMIR

Derdo derdo, to ez werdo
Peynîya dinya tim merg o
Ax mi rê derdo, to ez werdo
Peynîya dinya goro teng o
Ax li min derdo, to ez werdo
Derdo giran dano anten
Ax li min derdo, to ez werdo
Derdo şenik dano vaten
Ax mi rê mi rê, to ez werdo
Edûyê serî estê her tim
Werda derdo, to ez werdo
Beno kerm û kewno sere
Zerqeno tim mi zerre
Ax derdî zerreyê mi werdo
Derdo derdo, to ez werdo
Ax mi rê dayê, derdo derdo
Derdo derdo, to ez werdo
Dinya timo dinya ya
Derdo derdo li min derdo
Ax însanî pêro zûra yê
Ax dinya dinya, ti raştayê
Ax derdo derdo, ti giranê
Ax li min derdo derdo derdo
To zerrîya mi werda derdo
Ez heleynaya, vileşnaya
Ax wela mi to vay daya
Emrê mi to qedînayo
Li min derdo derd giran o
Derdo derdo, to ez werdo
Dayê dayê derd giran o
Dayê dayê, derdo derdo
Kêf nêdayo mi to rojê
Qehr û qotik hertim mi rê
Qûmdê roy ra ez vijyaya
Kerga sîya mi rê vendayo
Ax dayê dayê, derd giran o
Ax li min derdo li min, li min
Derdo derdo to ez werdo
Zerrê mi werdo to derdo
Ax derdo derdo li min derdo
Soyinê to merg o, derdo
Derdo derdo no çi derd o
Nêzana hetanî kotî şino
Derdo derdo derd giran o
Zerrî ya mi tîo dano
Ax derdo derdo derdo...

TÎZÊ XALÎ

Necîbe KIRMIZIGUL

Verî dewan de bi qamyonan a bar û raywanî berdê sûke. No bar hamnanî, payizî meywe û sebze bîyê. La ge-ge no bar kolî bîyê. O wext de zî birnayîşê darîstanî qedexe bî. Coy ra wexto ke barê kolîyan ardênê sûke vernîya qamyone de yew eraba ameyê, eke ray ser o cendirmeyî bibîyayê bi telsîz a xeber dayê qamyon vatê meyerê. Qamyonan hemin de telsîz bîyê.

Rojên xal û êganên a kolî benê sûke, vernîya ci de yew ereba ya zî seba kontrolî ray der a. Nê ray ra biqaxuya şinê, goşê ci tim telsîzî ser o yo. Winî bêveng ray kenê nîme. Na bêvengîye de tîzê xalî sey bomba teqeno. Huye-tîye êganî yeno la xalê xo ra şermayêno, xo tepîşeno û nêhuyeno. Seke o veng nêaşnawit. Tayên ray ra şinê xal winîyeno êganî ra û vano:

- Biewnî mi ra ti kesî hete nêvajî Xalo Xidirî tîz kerdo ha!

Êgan vano:

- Xalo to eyb kerd ma na qisaya vatişî ya!

Xal vano:

- Çi zana! Ê to bellî nêbeno, fekê to eware yo!

Êgan vano:

- Wey xalo! To çi wext ewarîya fekê mi dîya? Qet fikirê mi de vatişê na qalê çin bî. La madem ez fek eware ya, gerek ke ez karê xo bikerî. Fek ewareyî senîn a, ti nika vînenî!

Êgan nê qisanê xo vano tepîya telsîzî keno xo dest û veng dano heme qamyonan û vano:

- Milet! Şima zanê se bîyo? Xalo Xidirî tîz kerd, camêrdo hor û bor nêşa ke miqayetê qina xo bo.

A roj ra tepîya tîzê Xalo Xidirî miletê mîyan de yeno vatiş.

Cêk ben, cêk nîben di biray benî. Yew zaf zengîn û tûmakar o, zurîyet îz tira çînik, ow bîn îz zaf feqîr û dest akêrd o. În feqîr, di qijî yi estî. Biraw' zengîn çend ben zengîn hend ben tûmakar.

Rûejêk biraw' feqîr şîn sêr yew kûe, yew halîn vînen. Ûnîyen zerê halîn, eg yew hak zerrîn ho tede. Bira hak zerîn nata taden weta taden, towê ti ra fam nîken. Nîyezûn çita w'. Xo xo vûn ez îz ber keye lajûn xwi mûejn. Bira hakî xwi gen şîn cehdi ra, biray yi yi vera ben. Biraw' zengîn vûn:

- Bira, ow çî yo ho ti dest do?

Biraw' feqîr vûn:

- Bira wûllay ez zî nîyezûn çita w'. Mi va ez bier bimûejn qijû, belîya qijî bizûn çî yo.

Û dest xwi ken a, biraw' zengîn ûnîyen ci, hak zerîn o. Biraw' zengîn xo xo vûn, wullay in înkê in hak zerîn qijûn mûejn, qîj cad zûn çita w'. Hole yi ez biray xwi bixapîn wa qijûn xwi tever ik, ez dest in hakî ser nî. Zuîr ken vûn:

- Bira ti zûn, mîrî yew qanûn vet, her rûej yew qijî ben ken diwar xwi id, la kûm ig şîn diwar yi d' hewna peyd anîgêren. Ti se ken, qijûn xwi ra vaj wa birem in welat terk bikîr. Û in çî xwi îz bid mi, ez mûejnen malayî, mela mala bizûn in çita w'.

Birawo sefiyek hakî xwi dîn biray qurnazî û şîn keye, lajûn xwi ra vûn:

- Lawê m', şîma se ken? Ca d' biremîn! Mîrî qanûn vet, her rûej di tenûn ken diwar xwi d'. La hetûn eyr kûm şîyo diwarî d' hewna peyd anêgeyro, nêûmo keye.

Lajî birayê feqîr vûn:

- Baw, ina kûm vata, zûr a. Ti xapînen...

La babî adir kowt zerri, lajûn xwi îr kûwen têmîyon tersen vûn cê çî yen qijûn mi ser, gûeş qalê qijûn xwi wa nîkûwen, qijûn ken tever, vûn xwi îr şîyerîn heyat xwi bixelisnîn. Lajî yi çare nîvînen, mecbûr mûnen keyê xwi terk ken şîn. Wuîrd biray kûwen piye, şîn cêk raşt di argûeşûn yen. Ay argûeşûn gen û şîn. Cêk ina hew raşt di luyûn yen. Di luyûn xwi îz gen û şîn. Bineyna şîn cêk raşt di vergûn yen. Ay vergûn îz gen xwi het. Bineyna şîn cêk raşt di heşûn yen. Heşûn xwi îz gen û zaf tay çî şîn, cêk raşt yew çat reyarûn yen. Biraw' pîl vûn:

- Bira ma her yew yew reyar şî! Bîye ma kalmûn xwi îtya bîn yew kerra d' nimnen, rûejek eg ma yew bînûn meraq kerd ma yen ûnîyen bîn ina kerra, eg kalmê ma hema sey xwi b o, xwi ra ma sax û weş ê, ma hê heyat de û eg kalmê kûmî g' ceng gureta û pûyo, xwira ow yan merd yan nêweş o.

Birawo qij vûn:

- Temom bira.

Ûn heywûnûn xwi piya bar ken, her yew yo argûeş yew luy, yew verg û yew heşî gen. La wuîrd

BIRAWO SAFÛYEK Û BIRAWO QURNAZ

Arêkerdax: **Îsmet BOR**
Vatox: **Husên Harisî**

Mésopotamie - Types de Kurdes
(Les Missions Catholiques, N° 2612, 27 juin 1919, p. 306)

No resim, verî cû 1904 de bi namayê Curde de Boudjagh (Kurdê Bucaqijî) weşanîyabi.
Biewnîn: NewePel, h. 65, r. 8

biray kalmûn xwi nimnen yew heywûnûn xwi gen yo reyar ra şîn o bîn reyar bîn ra şîn.

Birawo pîl zaf tay çî şîn, cêk raşt yew bacar yen. O bacar id şîn dîwûn qiral, ûhû wû û kênê qral zerrî kûwen pê. Wû û kênê qral piya zewijîyen mûradûn xwi ben şa. Rûejêk lajek cinîyê xwi ra vûn:

- Cinîyek ez û heywûn xwi ma he şîn ser filûn kûe seyde.

Cinîyê yi vûna:

- Emmû-yemmû, lîya ti faş bî! Hetûn eyr kûm şîyo ser ay kûe, hewna peyd anêgêro nêûmo.

Lajek vûn:

- Cinîyek, ti meters, ez sey ay bînûn nîya, mi bo verg min û heş mi têna her kesî r' bes ê.

Cinîyek kûwena mîyerdê xwi lîyak nîkûwena lîyak, vatê ye peri nîken. Lajek şîn ser kûe seyde, seyde xwi ken, het şûnî ya ben pûk, ben xedew, yo vor varena, ben mij dûmûn. Lajek nîeşkiyen yow heta z' şîyor. Cêk adir ken wue, ho ver do' ûhû yew pîra cazû ver d' peyda bena. Lajek vûn:

- Weh dapîr, in pûk in xedew id ti ha kûmca ra yena? Ti ser îz kûe ya gêrena çî?

Pîra cazûy vûna:

- Qirbûn mi reyar xwi xeletno ez bîya vînd. Mi zaf bîyo serd, ez qayîl a bîyer ver adîr.

Lajek vûn:

- Dapîr xwi îr bîye, la qey ti nêna.

Pîra cazûy vûna:

- Qirbûn ez heywûnûn ti ra tersen, de a birrê xwi bid mi, eg heywûn ti het min a ûmey, ez pê fetilnen.

Lajêk birra g' ha dest da, gen het pîr a erzen. Pîr her yew heywûnî yew birr dûna piye, piyore heywûnûn herind id ben kerra. Yew birr îz dûna lajek sari r' lajeki z' ben kerra.

Xelîyek waxt bînati ra vîyeren ra, biraw' bîn mereq ken vûn dê ez şîyer biûn, kalmê biray mi ceng gûreta nîyo nîye, dê ho weş ho merde, ez aqîbet yi bimus. Bira şîn çat reyarûn, kalmê biray xwi vejen ûnîyen tira, eg, yew het kalmî ceng gureta het bîn hema saxlem. Wû hîn zûn cê çî ûmo biray yi ser. Cehdo g' biray yi tira şîyo, wû îz o cehdi ra şîn. Zaf tay çî şîn rasen o bacar ig' biray yi şib ci rasen o bacar. Nat persen-wet persen lîya îhna yew merdim yew argûeş yi, yew luye yi, yew verg û yew heş yi bîb, qet nêûmo îz zerûn? Milet vûna, wûllay îhna yew merdim ûmî îtya, wû û kênê qral îz piya zewijîye. La rûejêk şî sêr filûn kûe seyde û hewna peyd anêgêra. Bira heywûnûn xwi gen û biray xwi dima şîn ser ay kûe. Wû îz seyde ken, het şûnî ya ben pûk, vor varena, wû îz adir ken wûe û ver d' nişen rûe. Ûhû, yew pîra cazûy ver d' peyda bena. Wû pîr ra persen vûn:

- Lîya dapîr, in serd sipûr id ti ha kûmca ra yena?

Pîr vûna:

- Lawê m' mi cehdê xwi kerd vînd, ez ûmeyya ginawa îtya r'. Homay ra talih mi bîyo ez raşt ti ûmeyya.

Lajek vûn:

- Dapîr bîye ver adîr.

Pîra cazûy vûna:

- Ez heywûnûn tira tersen. Dê a birrê xwi bid mi, ez îz heywûnûn bifetiln, ez bieşq bîyer ver adîr.

Pîr ig îhna vûna, yew cê çî zerrê birayî d' vûn "çik". Lajek xo xo vûn wûllayî se kerd, ina pîr cê çî biray mi kerd. Bira ca d' herindê xwi ra wûrzen, pê birrê xwi wa yew dûn sarê pîr ir, pîr bena kerra. Bira dûermalê xwi ûnîyen, eg' tay heykel est. Yew mûnen însûnûn, yew mûnen argûeş, yew mûnen verg, yew mûnen luye û yew îz mûnen heş. Lajek her yew heykel yo birr dûn piye, piyore yin ben gûnî.

Wuîrd biray heywûnûn xwi gen û gêren a, şîn welat xwi. Şîn, eg' apî yin hema newi merd, hak zerîn îz ho yi çeng do, babîyê yin ho ser meyîti ya bermen. La apî xwi îz ben defin ken, mal-mîlk apî û hako zerîn îz yin îr mûnen. Ben zengîn, hem xwi îr wen hem dûn feqîrûn, nîvûn sari ho paşa ya.

Mi ra zûr Hûmay ra raşt, mi ûja ca verda ez ûmeyya.

ÎSOT

Arêkerdax: **Murad MURXAN**
Mintîqa: **Gimgim**

Rojê Male Nasredîn herê xo bar keno non beno arê. Afşancî nonê dê reno ra, ci rê bar keno. Vano:

- Xoce de bije şo.

Eke Male Nasredîn nîyadano her yawaş şono, cêreno re afşancî ser vano:

- Afşancî herê mi nîşkîno şoro.

O kî vano:

- Ê ma tayê îsot qene ke.

Eke îsot keno qena herî, nafa kî her tezîk (lez) şono, Xoce nêreseno ci. Cêreno re mêrikî ser vano:

- Afşancî nafa kî ez nîşkîn ci resî.

Afşancî vano:

- Tayê kî qena xo ke.

Xoce tayê kî keno qena xo. O vêreno herî ra her vêreno dê ra. Ênê çê, çê ra vêrenê ra. Cênika dê vana:

- Bomo, bomo! Ti şona kotî? Çê ma na wo îta!

O kî vano:

- Teeew, o ke mi de to de bîyêne ti ede welat ra vejîyene.

ZIWANÊ DAYÎKE

M. Mamet QETEKONIJ

Ziwanê dayîka to yo qedîm,
Xezînayêk de sey zerrn û sîm

Rehmê maye de bîyo dîyar
Eke nêzanî, xo ra bike ar

Ti bi ey ameyî na dinya
O do vîndî bibo, bibe aya

Eccadî rê meke xayîniye
Pê ziwanê xo ya biciwiye

Ey remayoxê ziwanê dadî!
No hal de ti xo çî hesibnenî?

Zalimîye meke, bê bimuse
Êdî bi ziwanê xo binuse

Binus bi ziwanê dayîka xo
Wa domanî bizanê eslê xo

Cu, bê welatê bawkî zî bena
La bê ziwanê dadî nêbena

Welatê to heqîqî yo; ziwan
Ney xo vîr ra meke, wina bizan

Eke vanî: ez welatperwer o
Ziwanê dayîke, to rê kar o

Gerre meke ziwanê dadî ra
Nêzdî yo, o do pers bibo to ra

Ziwanê ma kirdan ha naleno
Qetekonij zî dima gêreno

Ez o reben semedê xo vana
Ti zî xo rê bivîne yew mana

Trabzon, 27.03.2015

ARMES

Şaynebî LAÇÎN

Hişê mi ca nêdeno mi, ez to fikiryena
Kaxit û qelem mi dest de, ez to nusena
Rîy û çimê to yenê mi vîrî qelem xovero nusena
Kaxit vengê xo nêkeno seba ke ez to nusena

Çekuyê ziwane mi rêz benê hişdê mi de
Ez to bi çekuyan tarîf kena aqildê xo de
Çekuyî pêkuwenê vanê verê verkan mi binuse
Kaxit û qelem zaf hêrs benê seba ke çekuyan pawenê

To nuştîş ende asan nîyo, mi zaf weş zanaynî
La to nênuştîş zî ca nêdaynî mi, ez to fikiryaynî
Pancês serrî bî qey ti hêdî vîrî nêbena
Mi to ra nimitkî hes kerdîbî ez to nêzana

Mi to ra, dûrî ra, xeylê dûrî ra hes kerdîbî
Nêzdî ra to ra ewnîyayîş her wext qorrî bî
No sebeb ra zî dûrî zî mi rê bes û zaf bî
La no zî çinî bînî mi senî sebr û dayax kerdînî

Keynayê Gelêk Erdan*

KURDISTAN

Kurdî yew nîjad ê ke azadî ra hes kenê û sey koçeran bi hawayêko wîlabîyaye ciwîyenê.

Tayê înan konan de ciwîyenê, tayê hamnanî zozanan de zimistanî zî dewan de ciwîyenê.

Cinîyê înan zî eynî şertanê camêrdan de yê û hetanî dereceyêko baş azad

ê, bê ke rîyê xo binimnê eşkenê bigeyrê.

Şirketê Lîmîted yê Tutinî yê Major Drapkinî – London, 1929

* Şirketê Lîmîted yê Tutinî yê Major Drapkinî ke zafê cayanê dinya ra û Bidlîs ra tutin îthal kerdêne serra 1929 de serê qu-tîya kibritî de fotografê temsîlî yê yew cinîya kurde teswîr kerdo û nê melumatî nuştê. Baran Zeydanî no melumat İnglîzîki ra tadayo tirkî ser, Roşan Lezginî zî tirkî ra tada kirdkî ser.

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: **Ehmedê Dirihî**

şitenek (Mîyan)

vaşê zarcûn (Çewlîg)

vaşê zarencûn (Pali)

weşare (Sîwan)

Goranî: gulebilaw,
guleker, şelemînkere,
talîş, taljîgi

Soranî: talîşk

Latînî: *Taraxacum officinale*

Tirkî: kara hindiba

Kurmançî: giyapîsik, giyayê kewan, gulbihar, kulîlka mirîşkan, mamîtek, pişik, pişika payizê, qalîşk, talik, tahlîşka kewan, tehlîşk, xizêmok

KEVOKE

Tîjê payîzî roşnîyê xemgîniye dana rîyê mi
Pelanê keskan rengê xo yê biaramî kerdo vindî
Yew bi yew întixar kenî û verî linganê mi de şonî secde
Û gan vejîyeno daran ra, milçikî xusran de yê
Vayo honik giran-giran porê mi de pêl dano
Eke ez vajo boyê to ano, zûr bena
Yew boya hesretî vila bena her ca de

Bê to her rojê mi sey dojhê vîrenî
Celadî, kindirê vileyê mi kaş kenî
Û bawer bike ez semedê to biyo Mem
Eşqê mi hendê behran xorî
Hendê Koyî Agirî berz
Û her dem wesar o

Koyê Sipî ez kerdo virarê xo
Serdinê vewre de ez pê fikirîyayîşê to bena germin
Cuya mi deştê xeyalan
Ez yew dinayaya xeyalpereste de yo
Nika ez yew kilam a, vengê dengbêjan o zerrîveşnaye de
Borana bêperan çina ya se, ez zî bê to o ya

Ax Kevokê!
Çemê Munzurî mi rî virar akerdo
Mi zî to rî...
Û ti pê hesretê maseyêk resena mi
Ma pîya hêvîyanê xo şawenî asîman
Ax Kevokê, ax!
Nika ez şîran nusena to rî
Çekuyê rengênî rêz benî yew bi yew
Û bêpeynî...
Belkî yew hîkayeya bênuqta ya nuştayê mi
Û ez bêşek bawer kena ke
Ez to ra bi mergê xo hes kena.

DILO BARGIRAN